

ESQUIRE
STIL

Călător prin spațiu și timp

Cei care îl zăresc pe Adrian-Silvan Ionescu în straiile sale bizare, fără a ști cine e, își construiesc scenarii misterioase pentru a-i găsi o explicație.

DE SEBASTIAN ISPAS • FOTOGRAFII DE ROALD ARON

O PĂLĂRIE AUSTRALIANĂ ȘI DOUĂ AMERICANE, așezate pe un geamantan înalt, trag cu ochiul la un palton greoi din dotarea poliției new-yorkeze. Un craniu imens de bovină, slujit în laturi de țestele spălcite ale unor delfini cu botul lung, stă pironit deasupra ușii, arătându-și orbitele goale; iar în unghiul său mort, de o parte și de alta a holului, atârnă o sumedenie de haine tradiționale românești și obiecte de ceramică. Pe unul dintre pereți e agățată o ipingea de surugiu roșie, cu aer de sărbătoare. În mijlocul acestora, cu o privire semeață, de un albastru fraged, în tunică neagră de dorobanț, încheiată cu un rând de bumbi aurii, cu chipul oval împie-

ESQUIRE
STIL

parcă în țesătura lor de altădată. De parte de a trăi la 1848, Adrian-Silvan Ionescu călătorește totuși în acele vremuri și face asta folosind obiectele din jurul său.

Sufrageria în care se întoarce după cadrul din antreu este încăpătoare, dar sufocantă. A fost captivită de-a lungul anilor cu o mulțime de piese vestimentare și recuzită militară, accesorii din secolele trecute și obiecte de artă. Un perete lung pare construit din tablouri. Sunt lucrări primite ca onorariu în cariera sa de critic de artă. Într-un colț, deasupra tocului ușii, stau încrucișate două săbii africane. Le-a găsit la un anticariat din București – aparținuseră lui Mihai Tican Rumano, un gazetar român care a călătorit în Africa. Pe un dulap mare, așezat între două șei de cal, stă la adăpost o colecție de chipiuri militare de toate formele, străjuită de două coifuri cu țepușă din Primul Război Mondial. Într-o parte sunt aranjate, în trepte, diverse chipiuri moderne ale armatei americane, printre care unul de la forțele aeriene, iar în partea opusă, ordonate în șir, stau coifuri de pompieri din mai multe perioade. O cască imensă de dragon austriac domină ansamblul, iar pe o lampă verde se odihnește o căciulă stufoasă de gardă britanică. Un element ascuns și greu perceptibil este o șapcă albă de ofițer al gărzii prusiene. Pe aceasta a obținut-o de la medicul, muzicologul și colecționarul de icone Klaus Kessler, în schimbul unei furci de tors datate. Inițial, interiorul era captivită cu o fâșie de ziar – probabil pentru a-i micșora diametrul și a se potrivi mai bine pe căpățâna purtătorului. Era un ziar nemțesc de la 1917, scris în caractere gotice, ceea ce face datarea șepcii foarte simplă. „E clar că acel personaj

care purta șapca a ajuns aici în timpul Primului Război Mondial”, spune Ionescu.

La 55 de ani, este conferențiar la Universitatea de Arte și cercetător științific la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”. Atât cursurile, cât și cercetările sale se axează pe secolul al XIX-lea. S-a apropiat foarte mult de specificul acelor ani, în special de vestimentație și, încetul cu încetul, uniformele militarești și costumele de civil ale epocii și-au făcut loc în viața sa zilnică.

PASIUNEA DE A COLECȚIONA OBIECTE din secolul al XIX-lea a început prin anii '70, pe când era muzeograf la Muzeul Municipal. Apropiindu-se centenarul Războiului de Independență, atenția sa a fost atrasă înspre detaliile portului militar. „În 1976 am început să fac un studiu despre uniformele de la 1877.

Și-atunci am avut contact cu niște foști ofițeri și am început să cumpăr.” Salariul nu îi permitea să arunce cu banii, așa că a achiziționat unele piese în rate. A lucrat apoi la Oficiul Patrimoniu-lui Cultural Național, un birou care se ocupa de colecționarii particulari. Fiindu-i interzisă, prin regulament, colecționarea obiectelor de artă plastică dacă nu fuseseră obținute înainte de angajare, s-a decis să strângă articole de vestimentație.

Dar cum de s-a hotărât să le poarte?

„Trecerea s-a petrecut foarte firesc pentru că eu, din momentul în care am început să colecționez, mă vedeam îmbrăcat în uniforme.” În prezent, numărul acestora îi permite să îmbrace un mic pluton. De femei. Asta pentru că înălțimea medie și constituția oamenilor se modifică odată cu trecerea timpului. „Marea mea dramă a fost că majoritatea ofițerilor și cei care le purtasera inițial nu erau de dimensiunea mea.” Dintre toate, doar trei îi sunt pe măsură: o uniformă de marină, două tunici din Primul Război Mondial – una austriacă și una românească –, niște pantaloni și un dolman de cavaleri.

În anul 2004, împreună cu alți istorici, entuziaști și colecționari de recuzită militară, Ionescu a format Asociația „6 Dorobanți”. Membrii ei participă, în uniformă și cu armament specific epocii, la comemorarea unor evenimente istorice importante, precum și la reconstituirea unor lupte din marile războaie la care a participat România. Ajunși pe câmpul de luptă, îmbrăcați corespunzător, ei recrează anumite scene și fac instrucție în concordanță cu regulamentele din epocă. Înainte de a îmbrăca uniforma de dorobanț, cosându-și cu atenție epoletii, Ionescu își amintește de o recompunere a bătăliei de la Passchendaele, în Belgia, unde a „luptat” în tranșee alături de aliații francezi. Ultima misiune a fost doborârea redutei Plevna.

„[Practica] e foarte răspândită în Europa. Noi suntem de-abia la început și nu avem aderenți, din păcate. Este un joc, un joc de-a soldații, dar făcut foarte serios. Joc de oameni mari. În care trebuie să bagi bani serioși. Trebuie să ai echipament, trebuie să ai armament. Nu am arme de foc și nici nu mă tentează să am.” Se ridică și se pregătește pentru un alt cadru, îmbrăcând o pereche de mănuși albe de gardă, din piele dură și foarte grele. Într-un colț al camerei așteaptă niște cizme lucioase de cavalerie, înalte cât un copil, pe care nu vrea să le poarte deoarece sunt incomode și așa și arată. Pășește dintr-o parte în alta a camerei, cu sabia în mână, și simțindu-i greutatea, își aduce aminte de o întâmplare din blocul situat în centrul Bucureștiului, unde locuiește și azi, singur.

„În timpul revoluției se zicea că trebuie să facem de gardă jos, la intrarea în bloc, să nu cumva să intre teroriștii. Se făcea pe apartamente. Mergeai, stăteai acolo la ușă și vedeai cine vine, cine iese, oricum ușa era închisă, dar nu se știe, puteau să intre și fără să aibă cheia. La un moment dat, venise rândul apartamentului nostru și îl iau pe tata și-i zic: «Mergi tu cu liftul, că eu o iau pe scări, să nu fie vreun terorist, și iau sabia.» Și-am plecat cu sabia. Pe moment nu mi-am dat seama, dar după ani de zile am realizat ce ridicol puteam să fiu și la ce mă expuneam. Dacă era unu' care mă vedea cu cuțitoiu' ăsta, mă făcea ciur, putea să treacă prin mine cea mai groasă ciorbă. A fost o copilărie. Eu mă gândeam la Revoluția de la 1848.”

Alte săbii, de diferite mărimi și forme, sunt așezate în mănunchi pe un cufăr mare din lemn cu o textură mată. Majoritatea armelor sunt din România, cu excepția unei săbii de gre-

nadier de la Waterloo, din 1816. Pe teacă se poate citi clar data. Scotocind printre ele, scoate la iveală un exemplar austro-ungar, ținut într-o teacă zdravănă de metal și care a făcut Primul Război Mondial. Taișul ei nu mai e ce-a fost, însă mânăuită cu dibăcie ar putea să ucidă. De multe ori, în timpul misiunilor, Ionescu își fixează săbiile în teacă, cu sârmă, pentru a nu se produce accidente. În cele din urmă, în învălmășeala de teci, ajunge la o spadă mică, care poartă urme de sudură la îmbinarea lamei cu mânerul. „Asta e de amuzament. Cred că de la asta a pornit totul. Asta e săbiuța mea de copil. Pe asta am primit-o când aveam cinci ani. Moș Crăciun mi-o pusese în brad. Săraca, a luptat foarte mult, de câte dueluri am făcut s-a rupt de vreo trei, patru ori.”

ÎNCĂ DE CÂND ERA COPIL a descoperit că îi place să adune lucruri, fiind atras de filatelie și numismatică. „Spiritul de colecționar e ceva înăscut”, spune el. Casa din Șoseaua Sevastopol, în care s-a născut, în primăvara anului 1952, a devenit un soi de depozit, adăpostind sub acoperișul său o mare parte a colecției. În toată copilăria și tinerețea, Ionescu era indignat că stătea pe o stradă cu nume rusec, dar acum e foarte mândru, pentru că de vreo trei, patru ani se ocupă de Războiul Crimeii. La 1854, Sevastopolul a fost asediat de aliați: turci, francezi și englezi. Detaliile istorice i-au captat atenția și a ajuns să cunoască mai îndeaproape bătălia. „S-a închis un fel de cerc în existența mea”, spune el.

Deși i-a sădit, poate, dragostea pentru militarie – făcându-i cadou sabia pe când era doar un puști – tatăl său era mirat de toate obiectele stranie pe care tânărul Ionescu le aducea în casă. Serviciul militar însă, la vânătorii de munte din Brad, de lângă Deva, nu i-a plăcut prea mult. Peisajul era o încântare, și atmosfera de disciplină avea farmec, însă între soldați nu s-a legat o camaraderie strânsă. Anul trecut, Asociația „6 Dorobanți” avea în plan reconstituirea unei bătălii din Primul Război Mondial la Deva: asaltul unei gări, nu departe de locul unde-și avea pe vremuri unitatea. Datorită unor rațiuni tehnice, misiunea nu s-a mai îndeplinit, dar imaginându-se înfățișat foștilor săi superiori în uniformă de rang mai înalt, Ionescu zâmbeste larg, mișcându-și mustățile.

Pe lângă uniformele militare, are o mulțime de alte piese: costume simple, smochinguri, fracuri sau spectaculoasa redingotă cu ținutul aferent, pe care o îmbracă în situațiile mai oficiale. O singură dată a fost la școală cu o tunică din Primul Război Mondial, dar

în general nu poartă milităria acolo pentru că ar distrage atenția de la lucrurile mai importante. La universitate, predă subiecte diverse, de la istoria fotografiei și a filmului, la materii de confluență, cum ar fi estetica. Pentru masteranzi, are un curs special în care abordează consonanțele stilistice între literatură, muzică și artele plastice. Și-a dat seama că studenții nu prea le percep datorită lipsei de cultură, în special muzicală. Așa că face audiții.

În cufărul pe care sunt așezate săbiile zace o colecție de discuri long play, care nu mai rulează pe aparatul său. În consecință a trecut pe formatul digital. Pe lângă autorii clasici, Ionescu apreciază și o muzică mai modernă, chiar dacă rădăcinile sale pot fi găsite (forțând nota) cu două secole în urmă. „Sunt calat pe jazz”, spune el. Dar pentru călătoriile sale militare, în colec-

ția sa se găesc și marșuri. Mesageria de pe telefonul său, care, surprinzător, nu e un model din două piese de la sfârșitul secolului al XIX-lea, începe așa: mai întâi, o tobă lovită cu rigoare induce atmosfera de paradă a marșului Le Grenadier, iar de îndată ce trompetele se dezlănțuie, în receptor se aude vocea hotărâtă a lui Ionescu: „If you have guts, follow me in the nineteenth century dream! If you don't, leave...”.

Pe când era copil, obișnuia să cânte la pian, iar mai târziu, părinții i-au cumpărat un armoniu. Acum nu mai cântă, pentru că „clămpăne” cam mult pe claviatura calculatorului. Munca de cercetare îl obligă uneori să navigheze, iar după cursuri își petrece serile la Universitate. „Nu am internet acasă. E o formă de a mă feri de mine însumi. Nu vreau să pierd vremea prea mult.” Pe armoniu, un portret caricatural din gips, făcut de Dinu Rădulescu, îi surprinde trăsăturile distinctive: în afară de barba și mustața care-și schimbă frecvent forma, ochii mari și jucăuși și, în contrast, nasul ferm care-i dă uneori o aură monumentală.

A SOSIT MOMENTUL pentru o fotografie bust, fără sabie – și ofițerul de dorobanți se așează în mod corespunzător. Supunându-se din nou ritualului, Ionescu își aduce aminte de o anecdotă din secolul în care se regăsește. Pe la 1831, în București venise un pictor maghiar, pe nume Barabás Miklós, cu intenția de a se îmbogăți. Prin niște boieri de la Sibiu, ajunsese la el vorba că este cerere mare pentru artiști. Din nefericire, odată ajuns acolo, este uitat de cei care îl chemaseră și trebuie să se descurce singur. După îndelungi încercări, ajunge la președintele plenipotent, contele Pavel Dimitrievici Kiseleff, care avea funcție de domnitor – pe atunci Țările Române fiind sub ocupație rusească. Acesta îi comandă un portret și, în timp, preia rolul de model. Îi spune tânărului pictor, abia trecut de 20 de ani: „Maintenant c'est vous qui commande”. Pentru un moment, timpul stă în loc. Odaia primește un aer princiar. Se aude doar click-ul aparatului.

Adrian-Silvan Ionescu a fost angajat la Muzeul de Istorie al Municipiului București mai bine de 15 ani. După revoluție a devenit director adjunct. Trei ani și jumătate mai târziu a fost demis în circumstanțe incerte. Ca atare a primit, pentru doi ani, rolul de consilier cultural pe lângă primărie, sau „culturnic”, cum preferă să-i spună, un termen care reflectă moștenirea unei societăți apuse. Apoi a ocupat postul de cercetător la „Nicolae Iorga”, iar în prezent a ajuns la rangul cel mai înalt, cercetător principal I. La Institut, se ocupă cu cercetarea interdisciplinară, iar printre lucrările sale se numără un tratat despre învățământul artistic românesc între 1830-1892, o lucrare în imagini despre Războiul Ruso-Otoman și o istorie a fotografiei de la începuturile sale până în anul 1900. „Dacă eu aș fi rămas umilul muzeograf Adrian-Silvan Ionescu de acum 30 de ani, când lucram pe vremea comuniștilor, mă alienam”, spune el.

Pentru a scăpa de realitățile socialiste ale vremii, a ales să călătorească. În perioada comunistă, acest lucru era imposibil și atunci a găsit o alternativă. „Prin obiect reușești să călătorești”, spune el. Toate eforturile de a reconstrui o fărâma din secolul al XIX-lea nu sunt altceva decât un mecanism de apărare în fața condițiilor neprielnice. Dar cum se găseau, în vechiul regim, obiectele acestea rare? Simplu. Erau considerate

fără sens, vechituri. Din cauza demolărilor agresive, multe persoane în vârstă erau evacuate și lăsau în urmă lucrurile pe care nu le mai puteau duce mai departe. Ionescu le lua în oblăduire. De multe ori a avut ocazia de a salva obiecte valoroase care erau pur și simplu aruncate. Odată s-a întâlnit cu un muncitor care purta un chipiu autentic din anii 1800. Și-a luat inima în dinți și i-a făcut omului o ofertă. „În ochii celui maiștru, ce puteam să fiu decât un țicnit, să-i dau bani pe acea vechitură, pe care el o găsisese în gunoi.”

Într-un an, când niște prieteni americani veniseră în vizită, închiriasse o cameră la un hotel de pe strada Băteștei. Prin preajmă se perinda un bețiv cu o tunică de colonel de stat major, kaki, și avea la piept broșeta cu panglici. Să o obțină măcar pe asta, a fost primul gând care i-a trecut prin minte. Rememorează dialogul cu bețivanul, desenând în aer, cu trăsături fine, conturul broșetei cu ornamente. În cele din urmă îi oferă sârmanului 5.000 de lei. Bețivul plusează: „Hai șase”. „Hai!”, îi spune Ionescu. La auzul acestor vorbe, cetățeanul scoate repede totul din buzunare și scutură tunică în grabă, ca nu cumva să-și piardă cumpărătorul. Fiecare piesă din colecție are o anumită poveste, dar nu rămâne în amintire dificultatea cu care a fost obținută. „Toate sunt dobândite dificil. Mai degrabă le ții minte pe alea pe care le-ai luat ușor.” Râde.

După revoluție granițele au fost din nou deschise, ceea ce i-a permis să-și reia călătoriile. De data aceasta în spațiu. Nu în spațiul cosmic, ci pe Pământ. De mai multe ori în acești ani, a vizitat America și a văzut lucruri de necrezut. A recreat expediția lui Meriwether Lewis și William Clark în nord-vestul Statelor Unite, ajungând în cele din urmă la Oceanul Pacific. Însemnările din jurnalul lui Clark trădau o emoție greu de stăpânit: „Ocean in view. O! The Joy!”. Și Ionescu a simțit același lucru. În afară de natură și muzee, pentru care ar călători oricând, nu a găsit acolo mare lucru de interes. „Pentru mine, viața contemporană e doar un accident”, spune el.

AȘEZAT LA O MASĂ ROTUNDĂ, cu scaune înalte, Ionescu încearcă să nu rădă. Ca de obicei, efectul e invers. Fotografia vrea un aspect serios. „Să nu par prea sever. Cum de altfel sunt.” Izbucnește într-un râs vesel. Înregimentată pe o vitrină, veghează două cete de soldăței pictați de mână. Pe aceștia i-a procurat de la Portobello, Londra, și de la Domul Invalizilor din Paris. Nu se ocupă în mod curent cu astfel de colecții, dar au fost la un preț bun și se pot transforma în cadouri. Pe un palier mai jos, un rând de soldăței mai mici de la Arch Guard așteaptă să

fie dăruiti. De multe ori, în călătoriile sale, dă peste un obiect deosebit și îl cumpără imediat. Totuși, nu e atât de înrăit încât să vâneze licitațiile pentru o piesă obscură de vestimentație. E prea scump și sunt mulți oameni care se ocupă cu asta. O parte dintre piesele din colecție, chipiuri, haine sau mici accesorii provin din diverse târguri de vechituri din străinătate, cum ar fi cel din Strada Portobello.

Într-un mod paradoxal, a descoperit Europa prin America, ajungând în marile orașe europene doar de curând. „Am fost la Paris pentru prima dată anul acesta și am rămas uimit cât de prost sunt îmbrăcați oamenii, cât de lipsiți de eleganță sunt și francezii, și franțuzoaicele.” Situația este cu atât mai crudă în România. Ținute plate, lipsă de originalitate și prost gust. „Eu fiind călătorit – cu mîntea, nu altfel – în secolul XIX, cam

știu ce înseamnă eleganță și rafinement. Te doare puțin că ruptura asta pe care au creat-o comuniștii, de cincizeci de ani, a lăsat așa niște urme malefice în tot ceea ce înseamnă stil, gust, pregătire pentru a primi stimulii aceștia externi ai eleganței, al unui șic vestimentar.”

Încercând un alt unghi, fotografia se lovește de un obstacol. Pe masă, într-o farfurie întinsă, sunt așternute rămășițele unor prăjituri. Vrea să le dea la o parte. „Păi de ce?!”, întreabă Ionescu. „Portret compozițional cu resturi de mâncare. Facem un portret olandez.” E îmbrăcat într-un costum scoțian în bleumarin și verde, după modelul clanului MacKenzie, cu papillon și batistă de buzunar asortate. În loc de kilt, poartă o pereche de pantaloni în modelul tartan. Nu că n-ar avea unul, ci doar că e cam frig. Și e riscant să-l porți la noi. „Ar fi plăcut să mergi cu kiltul vara, te mai aerisești”, spune el. „Dar cum sunt atâția oameni limitați în țara asta, pot să creadă orice despre tine.”

După ce mărturisește că s-a îndrăgostit de costumele scoțian și că a achiziționat cam toate piesele de care avea nevoie, Ionescu se întoarce cu un umeras lat, pe care stă atârnat un kilt în ton cu hainele sale. Ținuta sa este completă cu excepția pantofilor, care ar fi fost prea greoi, deoarece au un sistem de legare asemănător cu opinciile. Are până și *sporrans*, o pungă tradițională scoțiană, care pendulează în timpul mersului și dă dinamism uniformei. „Pentru mine, această modalitate de a te îmbrăca mai colorat, mai ciudat, este un program. Adică uitându-te pe stradă vezi lume așa de neutru îmbrăcată, cu mici excepții – niște cucoane care sunt mai țipătoare – așa de... , nu știu, așa de trist.”

Comunismul a încercat o uniformizare a aspectului și a modului de a gândi. Deși valorile au coborât mult atunci, societatea românească s-a mai civilizat în ultimii ani. Chiar dacă spun lucruri ciudate, oamenii nu mai strigă după el pe stradă. Reacționează, spune Ionescu, dar într-un mod amuzant. „Există o reacție, și dacă există o reacție înseamnă că ți-ai atins scopul. «Uite-l pe ăla!», «Uite scoțianul!», «Uite la ăla ce pălărie are!», de ce nu? Faci pe cineva să gândească un pic, îi faci să zâmbească. E un avantaj. Te bucuri tu că cineva a putut să se distreze. De ce nu? Prea trăim într-o zonă gri.”

În două rânduri a îmbrăcat hainele de scoțian în oraș. Prima oară a fost de 4 iulie, cu câțiva ani în urmă. Pe vremea aceea avea mai puține piese: kilt-ul, sporran-ul și tichia. În Herăstrău, unde se lansau artificii, reacția lumii a fost pe măsură.

ESQUIRE
STIL

Cu atât mai mult cu cât nu scotea un cuvânt deși era cu un prieten. „Uite scoțianul!”, „Scotland the Brave”, spuneau ei, însă asta nu l-a afectat deloc. A doua oară a fost cu doi ani în urmă, cu ocazia aniversării sale, care i-a dat naștere unei dileme: „Ce cadou să-mi fac, că n-am ce cadou să-mi fac. N-are nici cine să-mi facă un cadou. Haide să mă-mbrac scoțian”, spune el. „Aveam o colaborare la Primăria sectorului doi și m-am dus așa, îmbrăcat scoțian, cu kilt-ul ăsta MacKenzie, că mai am unul Royal Scott. Și am mers cu troleibuzul și, la un moment dat, cred că pe la Moșilor, se urcă două doamne, dar erau doamne mai în vârstă. Și una zice: «Uite un scoțian. Dar ce i-o fi venit să vină cu troleibuzu?» M-a amuzat atât de tare chestia asta. Adică, nu știu, scoțienii trebuie să meargă pe jos?!”